DOBRÉ RÁNO :)

Základné vlastnosti determinantov:

- regulárna matica, $|A| \neq 0$
- singulárna, ak $|A| = 0$
- $|A| = |A^T|$

príklad:
$|A| = \begin{vmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{vmatrix} = 1.4 - 2.3 = -2$

$|A^T| = \begin{vmatrix} 1 & 3 \\ 2 & 4 \end{vmatrix} = 1.4 - 2.3 = -2$

- ak v determinante máme nulový riadok (alebo stĺpec), potom determinant $= 0$.

pr. $\begin{vmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \\ -8 & 2 & -4 & 5 \\ 7 & 9 & 11 & 4 \end{vmatrix} = 0$

- vplyv ekvivalentných úprav na vlastnosti determinantov:

1) zámena poradia riadkov (alebo stĺpcov) ↓ zmena znamienka determinantu

pr. $\begin{vmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{vmatrix} = 1.4 - 2.3 = -2$

$\begin{vmatrix} 3 & 4 \\ 1 & 2 \end{vmatrix} = 3.2 - 4.1 = 2$ $\qquad \begin{vmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{vmatrix} = - \begin{vmatrix} 3 & 4 \\ 1 & 2 \end{vmatrix}$

2) pripočítanie násobku iného riadku k inému riadku: nemení hodnotu determinantu

pr. $\begin{vmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{vmatrix} = -2$

$\begin{vmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{vmatrix} \cdot(-3) \swarrow + \; = \begin{vmatrix} 1 & 2 \\ 0 & -2 \end{vmatrix} = 1.(-2) - 0 = -2$

3) násobenie riadku (alebo stĺpca) nenulovou konštantou k, tak hodnota determinantu sa k-krát zväčší (zmenší)

pr. $\begin{vmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{vmatrix} = -2$

$-2 = \begin{vmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{vmatrix} \cdot 3 = \frac{1}{3} \begin{vmatrix} 1 & 2 \\ 9 & 12 \end{vmatrix} = 12 - 2.9 = -6$

výpočet determinantu stupňa $n \geq 4$

ROZVOJ podľa „vhodného" riadku, alebo stĺpca

pojmy: D_{ij} ... minor (subdeterminant) vzhľadom na prvok a_{ij} matice A (vznikne z determinantu $|A|$ vynechaním i-teho riadku a j-teho stĺpca)

pr. $|A| = \begin{vmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \\ 7 & 8 & 9 \end{vmatrix}$ $\qquad D_{21} = \begin{vmatrix} 2 & 3 \\ 8 & 9 \end{vmatrix}$

a_{21}: 2. riadok, 1. stĺpec

A_{ij} - algebraický doplnok k prvku a_{ij} matice A

$$A_{ij} = (-1)^{i+j} . D_{ij}$$

ROZVOJ PODĽA i-teho riadku $(a_{i1} \; a_{i2} \; \dots \; a_{in})$

$|A| = a_{i1}.A_{i1} + a_{i2}A_{i2} + \dots + a_{in}.A_{in}$

ROZVOJ PODĽA j-teho stĺpca $(a_{1j}, a_{2j}, \dots, a_{nj})^T$ ← j-ty stĺpec

$|A| = a_{1j}.A_{1j} + a_{2j}.A_{2j} + \dots + a_{nj}A_{nj}$

príklad:
$|A| = \begin{vmatrix} 0 & 1 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 1 & 1 \\ 1 & 2 & 3 & 4 \\ 4 & 3 & 1 & 2 \end{vmatrix} \; |.(-1) \; |.(-4) = \begin{vmatrix} 0 & 1 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 1 & 1 \\ 0 & 2 & 2 & 3 \\ 0 & 3 & -3 & -2 \end{vmatrix} =$

! „vhodný" ← tam kde sú nuly!

rozvoj podľa 1. stĺpca
$= 0.A_{11} + 1.A_{21} + 0.A_{31} + 0.A_{41} =$

$= 1.A_{21} = 1.(-1)^{2+1}.D_{21} = 1.(-1)^3 . \begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 2 & 2 & 3 \\ 3 & -3 & -2 \end{vmatrix} =$

$= - \begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 2 & 2 & 3 \\ 3 & -3 & -2 \end{vmatrix} \; |.(-2) = - \begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 1 \\ 3 & -3 & -2 \end{vmatrix}$ rozvoj podľa 2. riadku

$= -(0.A_{21} + 0.A_{22} + 1.A_{23}) = -1.A_{23} = -1.(-1)^{2+3}.D_{23} =$

$= \begin{vmatrix} 1 & 1 \\ 3 & -3 \end{vmatrix} = -3 - 3 = -6$

CRAMEROVO PRAVIDLO (riešenie sústavy n rovníc o n neznámych) prípad, keď sústava má práve jedno riešenie

majme $n = 3$

$a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + a_{13}x_3 = b_1$
$a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + a_{23}x_3 = b_2$
$a_{31}x_1 + a_{32}x_2 + a_{33}x_3 = b_3$

postup: vypočítam nasledovné determinanty:

$D = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix} \neq 0$ (vtedy má sústava práve 1 riešenie) ↑ podmienka, za ktorej môžem použiť CRAMERA.

$D_1 = \begin{vmatrix} b_1 & a_{12} & a_{13} \\ b_2 & a_{22} & a_{23} \\ b_3 & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix}$ $\qquad D_2 = \begin{vmatrix} a_{11} & b_1 & a_{13} \\ a_{21} & b_2 & a_{23} \\ a_{31} & b_3 & a_{33} \end{vmatrix}$

$D_3 = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & b_1 \\ a_{21} & a_{22} & b_2 \\ a_{31} & a_{32} & b_3 \end{vmatrix}$

riešenie sústavy: $x_1 = \frac{D_1}{D}, \quad x_2 = \frac{D_2}{D}, \quad x_3 = \frac{D_3}{D}$.

príklad:
$x_1 + x_2 - x_3 = 2$
$3x_1 + 2x_2 - 2x_3 = 5$
$4x_1 - 3x_2 + 2x_3 = -1$

$D = \begin{vmatrix} 1 & 1 & -1 \\ 3 & 2 & -2 \\ 4 & -3 & 2 \end{vmatrix} = 4 + 9 - 8 - (-8 + 6 + 6) = 1 \neq 0$ áno, môžem použiť CRAMERA

$D_1 = \begin{vmatrix} 2 & 1 & -1 \\ 5 & 2 & -2 \\ -1 & -3 & 2 \end{vmatrix} = 8 + 15 + 2 - (2 + 12 + 10) = 1$

$D_2 = \begin{vmatrix} 1 & 2 & -1 \\ 3 & 5 & -2 \\ 4 & -1 & 2 \end{vmatrix} \; |.(-2) \; .2 = \begin{vmatrix} 1 & 2 & -1 \\ 1 & 1 & 0 \\ 6 & 3 & 0 \end{vmatrix}$ rozvoj podľa 3. stĺpca

$= -1.A_{13} + 0 + 0 = -1.(-1)^{1+3} \begin{vmatrix} 1 & 1 \\ 6 & 3 \end{vmatrix} = -(3-6) = 3$

$D_3 = \begin{vmatrix} 1 & 1 & 2 \\ 3 & 2 & 5 \\ 4 & -3 & -1 \end{vmatrix} = \dots = 2$

riešenie: $x_1 = \frac{D_1}{D} = \frac{1}{1} = 1 \qquad (x_1, x_2, x_3)^T = (1, 3, 2)^T$

$x_2 = \frac{D_2}{D} = \frac{3}{1} = 3$

$x_3 = \frac{D_3}{D} = \frac{2}{1} = 2$

INVERZNÁ MATICA

? k akej matici existuje inverzná matica?
? ako ju nájdem?

ak matica A je regulárna ($|A| \neq 0$), potom k nej existuje INVERZNÁ MATICA (označujeme A^{-1}), taká, že $A.A^{-1} = A^{-1}.A = E$ ↑ jednotková matica.

Spôsoby hľadania inverznej matice:

1) $(A|E) \sim (E|A^{-1})$

2) pomocou adjungovanej matice

$A^{-1} = \frac{1}{|A|} \operatorname{adj} A = \frac{1}{|A|} \begin{pmatrix} A_{11} & A_{12} & \dots & A_{1n} \\ A_{21} & A_{22} & \dots & A_{2n} \\ \vdots & & & \\ A_{n1} & A_{n2} & \dots & A_{nn} \end{pmatrix}^T$

A_{ij} je algebraický doplnok k prvku a_{ij} matice A.

príklad
Daná je matica $A = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 6 & 5 & 4 \\ 13 & 10 & 8 \end{pmatrix}$.

Nájdime A^{-1}, ak existuje.

$|A| = \begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 6 & 5 & 4 \\ 13 & 10 & 8 \end{vmatrix} = 40 + 60 + 52 - (65 + 40 + 48) = -1 \neq 0$ existuje A^{-1}.

počítame algebraické doplnky:

$A_{11} = (-1)^{1+1}.D_{11} = \begin{vmatrix} 5 & 4 \\ 10 & 8 \end{vmatrix} = 40 - 40 = 0$

$A_{12} = (-1)^{1+2}.D_{12} = - \begin{vmatrix} 6 & 4 \\ 13 & 8 \end{vmatrix} = 4$

$A_{13} = (-1)^{1+3} D_{13} = \begin{vmatrix} 6 & 5 \\ 13 & 10 \end{vmatrix} = -5$

$A_{21} = (-1)^{2+1}.D_{21} = - \begin{vmatrix} 1 & 1 \\ 10 & 8 \end{vmatrix} = 2$

$A_{22} = (-1)^{2+2} D_{22} = \begin{vmatrix} 1 & 1 \\ 13 & 8 \end{vmatrix} = -5$

$A_{23} = (-1)^{2+3} D_{23} = - \begin{vmatrix} 1 & 1 \\ 13 & 10 \end{vmatrix} = 3$

$A_{31} = -1$
$A_{32} = 2$
$A_{33} = -1$

$A^{-1} = \frac{1}{|A|} \begin{pmatrix} A_{11} & A_{12} & A_{13} \\ A_{21} & A_{22} & A_{23} \\ A_{31} & A_{32} & A_{33} \end{pmatrix}^T = \frac{1}{|A|} \begin{pmatrix} A_{11} & A_{21} & A_{31} \\ A_{12} & A_{22} & A_{32} \\ A_{13} & A_{23} & A_{33} \end{pmatrix} =$

$= \frac{1}{-1} \begin{pmatrix} 0 & 2 & -1 \\ 4 & -5 & 2 \\ -5 & 3 & -1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & -2 & 1 \\ -4 & 5 & -2 \\ 5 & -3 & 1 \end{pmatrix} = A^{-1}$

skúška: $A.A^{-1}$ resp. $A^{-1}.A$

$\begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 6 & 5 & 4 \\ 13 & 10 & 8 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 0 & -2 & 1 \\ -4 & 5 & -2 \\ 5 & -3 & 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0-4+5 & -2+5-3 & 1-2+1 \\ 0-20+20 & -12+25-12 & 6-10+4 \\ 0-40+40 & -26+50-24 & 13-20+8 \end{pmatrix}$

A: 3×3, A^{-1}: 3×3

$= \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} = E$

:)

použitie inverznej matice pri riešení sústav lineárnych rovníc:

$A\vec{x} = \vec{b} \; |.A^{-1}$ (ak existuje A^{-1} teda $|A| \neq 0$, vtedy máme práve jedno riešenie a vieme ho vyjadriť)

$A^{-1}.A\vec{x} = A^{-1}.\vec{b}$, kde $A^{-1}.A = E$

$$\vec{x} = A^{-1}.\vec{b}$$

príklad: riešme

$x_1 + x_2 + x_3 = 0$
$6x_1 + 5x_2 + 4x_3 = 1$
$13x_1 + 10x_2 + 8x_3 = 1$

$A\vec{x} = \vec{b}$

$A = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 6 & 5 & 4 \\ 13 & 10 & 8 \end{pmatrix} \qquad \vec{b} = \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix}$

z predchádz. príkladu máme $A^{-1} = \begin{pmatrix} 0 & -2 & 1 \\ -4 & 5 & -2 \\ 5 & -3 & 1 \end{pmatrix}$

$\vec{x} = A^{-1}\vec{b} =$

$= \begin{pmatrix} 0 & -2 & 1 \\ -4 & 5 & -2 \\ 5 & -3 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0-2+1 \\ 5-2 \\ -3+1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -1 \\ 3 \\ -2 \end{pmatrix} = (x_1, x_2, x_3)^T$

3×3, 3×1

príklad 1. spôsob hľadania inverznej matica

$A = \begin{pmatrix} 1 & 1 & -1 \\ 3 & 2 & -2 \\ 4 & -3 & 2 \end{pmatrix}$

$\left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 1 & -1 & 1 & 0 & 0 \\ 3 & 2 & -2 & 0 & 1 & 0 \\ 4 & -3 & 2 & 0 & 0 & 1 \end{array}\right) |.(-3) \; |.(-4) \sim \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 1 & -1 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & +1 & -1 & +3 & -1 & 0 \\ 0 & -7 & 6 & -4 & 0 & 1 \end{array}\right) |.(-1) \; |.7$

ekvivalentnými úpravami → E

$\sim \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 1 & -1 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & -1 & 3 & -1 & 0 \\ 0 & 0 & +1 & -17 & +7 & -1 \end{array}\right) |.(-1) \sim$

$\sim \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 1 & 0 & -16 & 7 & -1 \\ 0 & 1 & 0 & -14 & 6 & -1 \\ 0 & 0 & 1 & -17 & 7 & -1 \end{array}\right) |.(-1) \sim$

$\sim \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 0 & -2 & 1 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & -14 & 6 & -1 \\ 0 & 0 & 1 & -17 & 7 & -1 \end{array}\right)$

$= A^{-1}$ D.Ú. skúška správnosti